

Oponentský posudek na bakalářskou práci

Terezy Šormové

Postoj předškolních dětí a jejich rodičů k hračkám z genderové perspektivy

Téma výběru hraček z genderové perspektivy je nesporně důležité. Po přečtení této práce však musím konstatovat, že název práce je zavádějící, neboť postoje dětí byly zjišťovány výhradně nepřímo. Tento fakt považuji za centrální a významný problém celé konstrukce výzkumného projektu. Autorka si sice uvědomuje, že výpovědi o postojích dětí získává pouze prostřednictvím rodičů a že data „mohou být zkreslená“, ihned však dodává: Nemyslím si, že by toto zkreslení mohlo být výrazné“. Nepřijatelnost takového postupu si autorka zjevně neuvědomuje, střídavě uvádí jako účastníky výzkumu jednou rodiče, podruhé rodiče a děti. Je třeba vyjádřit se k tomuto problému u obhajoby.

Celkově je práce provedena velmi nestandardně a problematicky. Začíná to abstraktem, který obvykle nekomentuji, tady ale musím. Do abstraktu nepatří informace o tom, že práce má část teoretickou a empirickou, také se tam nehodí výroky v první osobě. Naopak zde chybí představení koncepce, metody a významných zjištění. Podívala se autorka někdy na abstrakt v nějakém odborném časopise?

Na první pohled je nápadná disproporce mezi teoretickou a empirickou částí: teoretická část zabírá cca 50 stran, empirická 20. Důvod je okamžitě zřejmý: víc než 80% teoretické části zabírají kompiláty sekundární literatury zcela irelevantní nebo pouze okrajově se vztahující k výzkumné otázce, jako jsou: Předškolní dítě a jeho svět, Hra a hračka. Tato část, byť se může jako relevantní jevit, obsahuje irelevantní témata jako bezpečnost hraček apod., ale hlavní téma, hračka z genderové perspektivy, je pojednána na pouhé jedné straně! Také relevantní části jsou na jedné straně těžce redundantní, zaplavené velkým množstvím laických osobních komentářů, a na druhé straně nedostatečné v tomto smyslu, že zde není zpracován konceptuální aparát (separátní excerpta za něj nepovažuji.). Není explicitně vyloženo, jak se má koncept genderových stereotypů, identit či rolí k problematice výběru hraček, zda se k ní všechny vztahují stejně významně a stejným způsobem a proč. Teorie genderové socializace jsou nepochybně relevantní, ale je pro daný výzkumný záměr použitelná zrovna Sandra Bem nebo teorie mravního vývoje? Nenabízí se spíše behaviorální teorie modelování a posilování, kterým zde však není věnována

pozornost? Velká plocha je věnována kompilacím o výchově v mateřských školách, to však vůbec není předmětem práce. Za výrazný problém považuji také to, že práce je prezentována jako genderová, ale genderových či feministických východisek je zde minimum – převažuje česká vývojová psychologie (což je patrné i ze seznamu literatury), která je známá svou genderovou slepotou nebo naopak tím, že sama reprodukuje genderové stereotypy. Autorka však ani v nejmenším nereflektuje rozdíly nebo rozpory různých pozic. Teoreticky není řádně připraven zcela ústřední koncept hraček „typických“ pro dívky a chlapce. Jediným východiskem jsou americké zkušenosti e 70. a 80. let (Renzetti/Curran). Shrnuto, teoretická část svědčí o elementárním nepochopení funkce teoretických východisek ve výzkumném projektu a potažmo v bakalářské práci.

Rovněž informace o metodě je sepsána pololaickým způsobem – to už se nepoužívají pojmy jako standardizovaný a polostandardizovaný dotazník a nerozlišuje mezi anketou a dotazníkem? Nebo když je řeč o „pečlivém výběru“ vzorku – jak se autorka vypořádala s otázkou reprezentativnosti? Tento pojem v práci nenajdeme, ač se jedná o kvantitativní výzkum. Podobně u konstrukce otázek nenajdeme zmínku o základních parametrech jako je sugestivita, reliabilita a validita – nechť autorka vysvětlí, jak se s těmito požadavky vypořádala. Hovoří o testování otázek u známých – zná pojem pilotní výzkum? Není dále jasné, jakou funkci měly sociodemografické otázky, když se s nimi nikde nekorelují odpovědi. Dále: ukázalo se, že předmětem výzkumu byly rodiče dětí ve věku 3-6 let – táži se, jaký význam má věk dětí, jejichž rodiče byli dotazováni. Zaprvé, genderově diferencované hračky se k dítěti dostávají prakticky od narození a má otázka tedy zní, zda bylo ve výzkumu nějak vymezeno, že se dotazník týká hraček zakoupených od třetího roku dítěte, a zda se odpovědi týkají jen těchto dětí nebo i jejich sourozenců.

Irelevantní je zde podrobný popis mateřských škol ve vztahu k výzkumné otázce nebo i jen vzorku, předmětem práce přece nebyla politika těchto školek, ale pouze postoje rodičů, a nadto, jak se dozvídáme, ve vzorku figurovali i příbuzní a známí.

Jak jsem zmínila výše, značný problém vidím i v arbitrárním rozhodnutí o tom, co je a není chlapecká či dívčí hračka, a to v současném kontextu. Autorka rozhodla zcela intuitivně a tedy svévolně, a přitom mohla snadno dospět k podloženějšímu a exaktnějšímu východisku, kdyby vyšla buď z katalogů hraček, jež jsou explicitně genderově segregační, nebo z prozkoumání

organizace prodejen hraček. U otázky 9.5. je v otázce obsažen pojem „hračky typické pro opačné pohlaví“. Tato otázka je v nebezpečí jednak sugestivity, jednak nejasnosti, a nastoluje tedy problém validity. U otázky 9.4. jsou odpovědi velmi zarážející a nepravděpodobné, jak to autorka vysvětlí? Nejedná se o typicky nevalidní otázku?

Některé závěry jsou neudržitelné, jako: „Analýzou bylo zjištěno, že mnoho dětí má doma hračky, které jsou typické pro opačné pohlaví, z čehož vyplývá, že o ně mají i zájem.“ Vyhodnocení platnosti hypotéz je celkem plauzibilní, žánr závěrů však opět není zcela pochopen, když je zaplněn úvahami.

K hodnocení předesílám, že za cíl bakalářské práce považuji elementární pochopení zásad psaní akademického textu, jakož i zásady propojení výzkumné otázky s teoretickými východiskami a metodou, ale především pochopení procesu tvorby vědeckých poznatků. Předložená práce mě ani o jednom nepřesvědčuje a z mého hlediska je na hranici obhajitelnosti. S výhradami ji nicméně k obhajobě doporučuji, lepší známka než dobře však není možná.

26. 1. 2015

PhDr. Hana Havelková, PhD.